

บทที่ 2

บททั่วไป

2.1. ความหมายของยูทิลิตี้ โมเดล (Utility Models)

คำว่า "ยูทิลิตี้ โมเดล" เป็นคำที่ปรากฏในอนุสัญญากรุงปารีสเพื่อคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม (Paris Convention)¹ และยังปรากฏในมาตรา 2(I), (II) แห่งสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือด้านสิทธิบัตร (Patent Cooperation Treaty) ด้วย แต่อนุสัญญาและสนธิสัญญาดังกล่าวไม่ได้กำหนดคำนิยามของคำว่า ยูทิลิตี้ โมเดลไว้แต่อย่างใด

กฎหมายยูทิลิตี้ โมเดลมีอยู่ในหลายประเทศ ซึ่งประเทศดังกล่าวโดยส่วนใหญ่ใช้คำว่า ยูทิลิตี้ โมเดล เช่น ประเทศญี่ปุ่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐเกาหลี กัวเตมาลา และฟิลิปปินส์ เป็นต้น และนอกจากคำว่า ยูทิลิตี้ โมเดลแล้ว ยังมีคำอื่นอีกที่มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า ยูทิลิตี้ โมเดล ได้แก่ คำว่า "เพทตี เพเทนท์" (Petty Patent) ซึ่งเป็นคำที่ระบุไว้ในกฎหมายสิทธิบัตรของประเทศออสเตรเลีย และคำว่า "ยูทิลิตี้ อินโนเวชัน" (Utility Innovation) ที่ได้ระบุไว้ในกฎหมายสิทธิบัตรของประเทศมาเลเซีย เป็นต้น

¹ The Parliament of The Commonwealth of Australia, "Designs Law Review Committee Report Relating to Utility Models (Second Term of Reference)," 1974, p.7.

จากการที่ผู้เขียนได้ศึกษากฎหมายยูทิลิตี โมเดลของต่างประเทศ ทำให้ผู้เขียนทราบถึงความหมายของยูทิลิตี โมเดล ซึ่งแยกพิจารณาออกได้เป็น 2 ความหมาย คือ

ความหมายแรก

ยูทิลิตี โมเดล หมายถึง การประดิษฐ์เล็ก ๆ น้อย ๆ (minor invention² or small invention³) ซึ่งมีระดับการพัฒนาทางเทคโนโลยีที่ไม่สูงมาก การประดิษฐ์เช่นนี้ไม่อาจได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตร เพราะถือว่าเป็นการประดิษฐ์ที่ไม่มีขั้นการประดิษฐ์สูงขึ้น (inventive step) แม้การประดิษฐ์ดังกล่าวจะไม่ได้พัฒนาเทคโนโลยีให้สูงขึ้นก็ตาม แต่การประดิษฐ์นั้นกลับมีคุณค่าในเชิงพาณิชย์ ซึ่งสมควรที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ด้วยเหตุนี้ ในบางประเทศจึงมีแนวความคิดในการให้ความคุ้มครองแก่การประดิษฐ์ที่มีลักษณะเช่นว่านั้น ระบบยูทิลิตี โมเดลจึงได้รับการบัญญัติเป็นกฎหมายในประเทศต่าง ๆ

ความหมายที่สอง

ความหมายของยูทิลิตี โมเดล นอกจากจะหมายถึง การประดิษฐ์ที่ไม่ต้องมีการพัฒนาทางเทคโนโลยีในระดับสูงแล้ว ยูทิลิตี โมเดลยังหมายความรวมถึง สิ่งที่อยู่ก้ำกึ่งระหว่างสิทธิบัตรและการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กล่าวคือ การประดิษฐ์ที่จะขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตรได้ จะต้องเป็นการประดิษฐ์ที่มีขั้นการประดิษฐ์สูงขึ้น และจะต้องมีองค์ประกอบอื่นซึ่งครบตามหลักเกณฑ์ในการพิจารณาตัดสินสิทธิบัตรด้วย หากการประดิษฐ์ใดไม่ครบด้วยองค์ประกอบดังกล่าว การประดิษฐ์นั้นจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตร และสำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์

² Erich Häusser, "The German Utility Model Law and Its Importance For the Economic Life in Germany," paper presented at Finnish Industrial Property Association, Helsinki, Finland, 20 May 1992, p. 4.

³ The Parliament of The Commonwealth of Australia, "Designs Law Review Committee Report Relating to Utility Models," p. 9.

อุตสาหกรรม เป็นการให้ความคุ้มครองโดยมุ่งพิจารณาเฉพาะลักษณะภายนอกหรือความสวยงามของผลิตภัณฑ์เท่านั้น แต่จะไม่พิจารณา รวมถึงลักษณะการทำงานของผลิตภัณฑ์ (functional) ดังนั้น การประดิษฐ์คิดค้นใดที่ไม่ปรากฏลักษณะภายนอกหรือความสวยงามของผลิตภัณฑ์ การประดิษฐ์นั้นย่อมไม่อาจขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมได้

ด้วยเหตุนี้ การประดิษฐ์ที่ไม่มีขึ้นการประดิษฐ์สูงขึ้น และไม่เกี่ยวกับแบบผลิตภัณฑ์ จึงไม่อาจได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตร อีกทั้งยังไม่ได้ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมด้วยเช่นกัน ดังนั้น ในหลายประเทศจึงได้บัญญัติกฎหมายยูทิลิตี้ โมเดลขึ้น เพื่อขยายขอบเขตในการให้ความคุ้มครองแก่การประดิษฐ์คิดค้นให้กว้างยิ่งขึ้น โดยกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาจับทะเบียนที่ทำให้ขอรับความคุ้มครองได้ง่ายกว่าระบบสิทธิบัตร เพื่อให้การประดิษฐ์ที่มีลักษณะดังกล่าวได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

นอกจากนี้ ระบบยูทิลิตี้ โมเดลยังเป็นระบบที่ให้ความคุ้มครองแก่การประดิษฐ์ภายในระยะเวลาอันรวดเร็วอีกด้วย ดังนั้น หากผู้ประดิษฐ์ประสงค์ที่จะได้รับความคุ้มครองภายในระยะเวลาอันรวดเร็ว เพราะมีเหตุผลและความจำเป็นในทางการค้า ถึงแม้ว่าการประดิษฐ์นั้นจะมีคุณสมบัติครบถ้วนที่จะได้รับจดทะเบียนตามกฎหมายสิทธิบัตรก็ตาม แต่ระบบสิทธิบัตรยังไม่เหมาะสมกับการประดิษฐ์ที่มีช่วงเวลาในทางการค้าสั้น เพราะในการตรวจสอบการประดิษฐ์ตามระบบสิทธิบัตรจะต้องใช้เวลานานหลายปี ทำให้การประดิษฐ์ได้รับความคุ้มครองช้า ระบบยูทิลิตี้ โมเดลจึงเป็นระบบที่ให้สิทธิแก่ผู้ขอจดทะเบียนในการที่จะเลือกเพื่อขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตรหรือกฎหมายยูทิลิตี้ โมเดล

ดังนั้น ยูทิลิตี้ โมเดล จึงเปรียบดังสะพานซึ่งเชื่อมช่องว่างระหว่างสิทธิบัตรและการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม⁴

⁴ J. W. Baxter, Revised by John P. Sinnott, World Patent Law and Practice, Vol. 2 (U.S.A. : Matthew Bender & Company Inc., 1986), p. 32.

2.2. วัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตร

แนวความคิดการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตร ได้เริ่มมาจาก 2 แนวความคิด⁵ ด้วยกัน คือ

1. ทฤษฎีสถิทธิธรรมชาตินักประดิษฐ์ (the theory of natural right) และ
2. ทฤษฎินโยบายทางเศรษฐกิจ หรือทฤษฎีสัญญา (contract theory)

1. ทฤษฎีสถิทธิธรรมชาตินักประดิษฐ์

แนวความคิดในการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรตามทฤษฎีสถิทธิธรรมชาตินักประดิษฐ์นี้ เป็นการมุ่งพิจารณาถึงผลตอบแทนแก่ผู้ประดิษฐ์เป็นสำคัญ เนื่องจากการที่ผู้ประดิษฐ์ได้คิดค้นสิ่งหนึ่งสิ่งใดขึ้นมา ผู้ประดิษฐ์จะต้องใช้สติปัญญา ความสามารถ รวมทั้งการลงทุนในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินเงินทอง หรือเวลาที่ได้สูญเสียไป ดังนั้น ผู้ประดิษฐ์ย่อมสมควรที่จะได้รับประโยชน์ตอบแทน โดยการมีสิทธิหวงกันไม่ให้บุคคลอื่นแสวงหาประโยชน์จากการประดิษฐ์ของตนโดยมิได้รับความยินยอม

2. ทฤษฎินโยบายทางเศรษฐกิจ

การให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรโดยอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎินโยบายทางเศรษฐกิจ เป็นการพิจารณาถึงความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ กล่าวคือ การที่ผู้ประดิษฐ์ได้คิดค้นสิ่งใดขึ้นมา ก็ตาม สิ่งนั้นจะต้องเป็นประโยชน์ต่อสังคม การประดิษฐ์นั้นจึงจะได้รับความคุ้มครองจากรัฐ ทฤษฎีนี้มุ่งถึงผลประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศอย่างจริงจัง การให้ความคุ้มครองตามทฤษฎีนี้จึงขึ้นอยู่กับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละประเทศ

⁵ วัชรียา ไตสงวน และ จรัญ ภักดีชนากุล, "กฎหมายสิทธิบัตร," บทบัญญัติ 45 (มีนาคม 2532). : 29.

ด้วยเหตุนี้ ในการบัญญัติกฎหมายสิทธิบัตรของประเทศต่าง ๆ จึงมักอ้าง ทฤษฎีทั้งสองเพื่อใช้เป็นเหตุผลในการบัญญัติกฎหมาย ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การที่ รัฐให้ความคุ้มครองสิทธิบัตร มีเหตุผลดังต่อไปนี้⁶

1. เพื่อคุ้มครองสิทธิอันชอบธรรมของนักประดิษฐ์ เนื่องจากนักประดิษฐ์ ได้ใช้ความพยายามและสติปัญญา ความสามารถเป็นพิเศษในการประดิษฐ์คิดค้น รวมทั้ง ยังทำให้นักประดิษฐ์เสียเวลาและค่าใช้จ่ายอีกด้วย ดังนั้น หากการประดิษฐ์ที่ได้คิดค้นขึ้น ก่อให้เกิดผลตอบแทนในทางเศรษฐกิจ ย่อมจัดได้ว่าเป็นสิทธิตามธรรมชาติ (natural rights) ของนักประดิษฐ์ ซึ่งรัฐควรจะต้องให้ความคุ้มครองแก่สิทธิเช่นว่านั้น

2. เพื่อให้รางวัลตอบแทนแก่นักประดิษฐ์ เนื่องจากผลงานของ นักประดิษฐ์มีส่วนช่วยทำให้ชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์มีความสะดวกสบายและ ปลอดภัยมากยิ่งขึ้น นักประดิษฐ์จึงสมควรที่จะได้รับรางวัลตอบแทนจากสังคม โดยการให้ ความคุ้มครองแก่การประดิษฐ์ เพื่อป้องกันมิให้บุคคลอื่นซึ่งไม่มีสิทธิโดยชอบแสวงหา ประโยชน์จากสิ่งประดิษฐ์ดังกล่าว

3. เพื่อจูงใจให้มีการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ขึ้น ตามที่ทราบกันดี อยู่แล้วว่า นักประดิษฐ์จะต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการประดิษฐ์คิดค้น อีกทั้ง นักประดิษฐ์ยังจะต้องใช้สติปัญญาความสามารถเป็นพิเศษด้วย และถ้าหากความรู้นั้นได้ถูก เปิดเผยให้บุคคลอื่นรู้ ไม่ว่าจะเป็นการเปิดเผยรายละเอียดในเอกสารหรือโดยการผลิต สินค้าออกจำหน่ายในท้องตลาดก็ตาม ย่อมเป็นเหตุทำให้นักประดิษฐ์สามารถลอกเลียนแบบ ได้ง่าย ดังนั้น ถ้ารัฐไม่มีระบบการให้ความคุ้มครองแก่การประดิษฐ์ ย่อมไม่มีผู้ใดเต็มใจ ที่จะลงทุนเพื่อทำการประดิษฐ์คิดค้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐจะต้องจัดให้มีระบบ สิทธิบัตรขึ้น เพราะหากรัฐมีนโยบายในการส่งเสริมเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ขึ้น ในประเทศแล้ว ระบบสิทธิบัตรจะเป็นระบบที่ทำให้นักประดิษฐ์มีความมั่นใจว่า หากเขา สามารถประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ได้สำเร็จ และเป็นที่ยอมรับของสาธารณชนผู้บริโภคร

⁶ ยรรยง พวงราช, สิทธิบัตร : กฎหมายและวิธีปฏิบัติ (กรุงเทพมหานคร: บริษัท บพิธการพิมพ์ จำกัด, 2533), หน้า 8-9.

แล้ว เขาจะได้รับการปกป้องจากรัฐโดยมิให้ผู้ใดลอกเลียนแบบเพื่อแสวงหาประโยชน์ โดยมีขอบ ยิ่งไปกว่านั้น การให้ความคุ้มครองแก่นักประดิษฐ์ยังก่อให้เกิดแรงจูงใจให้บุคคลอื่น ๆ ใช้สติปัญญาและความสามารถในการพัฒนาเทคโนโลยีต่อไปอีกขั้นหนึ่ง เนื่องจากได้เห็นตัวอย่างของนักประดิษฐ์ที่ได้รับผลตอบแทนจากความสำเร็จของเขา

4. เพื่อกระตุ้นให้มีการเปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับการประดิษฐ์คิดค้นใหม่ ๆ เนื่องจากกฎหมายสิทธิบัตรได้กำหนดให้ผู้ขอรับสิทธิบัตรต้องเปิดเผยรายละเอียดการประดิษฐ์นั้นโดยสมบูรณ์ วัตถุประสงค์ และข้อจำกัด รวมทั้งวิธีการประดิษฐ์ที่ดีที่สุดด้วยการเปิดเผยดังกล่าวจะทำให้บุคคลอื่นสามารถศึกษาหรือทำความเข้าใจเกี่ยวกับการประดิษฐ์นั้นได้ และสามารถนำการประดิษฐ์นั้นไปแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาต่อไป อีกทั้งจะก่อให้เกิดการพัฒนาการประดิษฐ์คิดค้นที่ใหม่ ๆ ต่อไปไม่หยุดนิ่ง ซึ่งจะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจของประเทศ

5. เพื่อจูงใจให้มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการลงทุนจากต่างประเทศ การจัดให้มีระบบกฎหมายสิทธิบัตรเพื่อให้ความคุ้มครองแก่นักประดิษฐ์คิดค้น ย่อมทำให้เจ้าของเทคโนโลยีที่อยู่ต่างประเทศมีความมั่นใจและเต็มใจที่จะถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่ผู้ร่วมลงทุนหรือผู้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิในประเทศอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ การให้ความคุ้มครองดังกล่าว ยังเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีในการลงทุน เพราะทำให้นักลงทุนต่างประเทศมีความมั่นใจในการลงทุนของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงทุนในการผลิตสินค้าหรือบริการที่ใช้เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าทันสมัยและมีประสิทธิภาพ

2.3. ประวัติความเป็นมาของระบบสิทธิบัตรในต่างประเทศ

ปัจจุบัน ยังไม่เป็นที่แน่นอนว่า ระบบสิทธิบัตรเริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่เมื่อใด แต่เท่าที่สามารถติดตามย้อนหลังไปได้เมื่อประมาณ 500 ปีก่อนปีคริสต์ศักราช สันนิษฐานกันว่า สิทธิบัตรเป็นสิทธิพิเศษอย่างหนึ่งที่ประมุขของรัฐหรือรัฐบาลมอบให้แก่ นักประดิษฐ์คิดค้น ผู้ซึ่งได้ใช้ทักษะหรือเทคโนโลยีเป็นพิเศษ⁷

⁷ Yoko Watabe, "Industrial Property System in Japan," Seminar on Industrial Property 1992 (Japan : Japanese Patent Office, 1992), p. 1.

ได้มีการกล่าวว่า หนึ่งในอาณาจักรของกรีกได้รับจดทะเบียนสิทธิบัตรสำหรับการทำอาหารชนิดใหม่และมีรสชาติยอดเยี่ยมเป็นระยะเวลา 1 ปี นอกจากนี้ ยังมีหลักฐานว่า ในสมัยศตวรรษที่ 5 กษัตริย์โรมันบางพระองค์ได้ทรงพระราชทานสิทธิบัตรให้แก่ช่างฝีมือด้วย^๘

นับแต่ศตวรรษที่ 14 เป็นต้นมา ก็ได้มีการให้สิทธิบัตรแก่นักเทคนิคในทวีปยุโรปเป็นระยะ ๆ เรื่อยมา^๙

2.3.1. ระบบสิทธิบัตรของประเทศสาธารณรัฐเวนิซ*

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ประเทศสาธารณรัฐเวนิซเป็นประเทศแรกในโลกที่ได้บัญญัติกฎหมายสิทธิบัตรเป็นลายลักษณ์อักษร เมื่อวันที่ 19 มีนาคม ค.ศ. 1474¹⁰

ประเทศสาธารณรัฐเวนิซเคยเป็นประเทศที่มีความเจริญมั่งคั่งทางเศรษฐกิจมาก เพราะเป็นประเทศศูนย์กลางทางการค้าที่สำคัญระหว่างตะวันตกและตะวันออก จนกระทั่งในปลายศตวรรษที่ 16 ความเจริญรุ่งเรืองดังกล่าวก็เสื่อมสลายลงเนื่องจากเกิดสงครามครูเสด และยังได้มีการค้นพบเส้นทางการเดินเรือใหม่ที่ไปสู่ตะวันออกโดยการผ่านแหลม Good Hope และผลของสงครามครูเสด ทำให้ประเทศสูญเสียทรัพย์สินเงินทองอย่างมากมายมหาศาล รวมทั้งอำนาจของพระสันตปาปา (Popes) ก็ได้ลดบทบาทลงตามไปด้วย ระบบขุนนางจึงเกิดขึ้นในสมัยนั้น นอกจากนี้ ยังได้มีการนำระบบการพาณิชย์และอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ มาใช้ในประเทศ ต่อมาระบบนายทุนจึงเกิดขึ้น และเป็นที่น่าอนอยู่แล้วว่า ระบบสิทธิบัตรย่อมเกิดขึ้นในยุค Renaissance นี้ด้วย¹¹

^๘ Ibid.

^๙ Ibid.

* ในขณะนั้น เวนิซเป็นรัฐอิสระ แต่ในปัจจุบันเป็นนครรวมอยู่ในประเทศอิตาลี

¹⁰ Ibid.

¹¹ Ibid., p. 1 - 2.

กฎหมายสิทธิบัตรของประเทศสาธารณรัฐเวนิชกำหนดระยะเวลาในการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตร 10 ปี แก่นักประดิษฐ์หรือผู้แนะนำที่ได้ประดิษฐ์หรือแนะนำเทคโนโลยีใหม่และมีประโยชน์เข้ามาในประเทศ ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าผู้ประดิษฐ์หรือผู้แนะนำเทคโนโลยีเข้ามาจะต้องใช้การประดิษฐ์นั้นภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ และบุคคลอื่นไม่มีสิทธิที่จะใช้การประดิษฐ์นั้น ในช่วงระยะเวลาประมาณ 75 ปี ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1475-1550 ได้ปรากฏว่า มีการรับจดทะเบียนสิทธิบัตรประมาณ 100 สิทธิบัตร¹²

2.3.2. ระบบสิทธิบัตรของประเทศไทย

กฎหมายฉบับแรกของประเทศไทยที่รับรองระบบสิทธิบัตรไว้คือ the Statute of Monopolies 1624 ซึ่งบัญญัติขึ้นเพื่อให้สิทธิผูกขาดในการประดิษฐ์แก่ผู้ประดิษฐ์คิดค้นที่แท้จริงคนแรก (the true and first inventor) เป็นเวลา 14 ปี สำหรับวิธีการผลิตแบบใหม่ที่มีการนำมาใช้ภายในประเทศ¹³ ดังที่ได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 6

นโยบายของประเทศไทยที่ได้บัญญัติกฎหมายฉบับดังกล่าวคือ ต้องการส่งเสริมให้มีการนำวิธีการผลิตแบบใหม่มาใช้ในประเทศให้มากที่สุด เพื่อให้สามารถแข่งขันกับประเทศคู่แข่งทางกิจการค้าและอุตสาหกรรมในภาคพื้นทวีปยุโรป เช่น ฝรั่งเศส และฮอลแลนด์ได้ จึงได้กำหนดเงื่อนไขของการให้สิทธิบัตรไว้สำหรับการผลิตแบบใหม่ที่ได้นำมาใช้ในประเทศเท่านั้น และกฎหมายฉบับนี้ไม่คำนึงถึงว่าผู้ที่นำวิธีการผลิตแบบใหม่เข้ามาใช้ในประเทศเป็นคนแรกจะเป็นผู้ค้นพบวิธีการผลิตดังกล่าวเป็นคนแรกหรือไม่ คำว่า "ผู้ประดิษฐ์" ตามกฎหมายนี้ หมายความรวมถึง ผู้ที่นำเทคโนโลยีจากต่างประเทศเข้ามาใช้ในประเทศเป็นคนแรกด้วย¹⁴

¹² Ibid., p. 2.

¹³ วัชรียา ไตสงวน และ จรัญ ภักดีชนากุล, "กฎหมายสิทธิบัตร," บทบัญญัติ 45 : 30.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 30-31.

กฎหมายสิทธิบัตรของประเทศอังกฤษก่อให้เกิดระบบต่าง ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ ระบบการแสดงรายละเอียดการประดิษฐ์ กล่าวคือ ผู้ประดิษฐ์จะต้องบรรยาย ลักษณะของการประดิษฐ์เป็นลายลักษณ์อักษร และระบบการคัดค้าน ซึ่งภายหลังจากที่ การประดิษฐ์ได้รับการประกาศโฆษณาแล้ว บุคคลภายนอกมีสิทธิยื่นคำคัดค้านเพื่อให้ สำนักงานสิทธิบัตรรับจดทะเบียนสิทธิบัตรให้แก่การประดิษฐ์นั้น นอกจากนี้ ยังได้นำระบบ การจำกัดขอบเขตของข้อถือสิทธิมาใช้เมื่อปี ค.ศ. 1883¹⁵

ปัจจุบัน ยังกล่าวได้ว่า the Statute of Monopolies เป็นสิ่ง ที่แสดงถึงความทันสมัยของกฎหมายสิทธิบัตร และยังมีส่วนทำให้ประเทศอื่น ๆ ได้บัญญัติ กฎหมายสิทธิบัตรอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส และ เยอรมัน¹⁶

กฎหมายสิทธิบัตรฉบับที่บังคับใช้ในปัจจุบันคือ The Patents Act 1977

2.3.3. ระบบสิทธิบัตรของประเทศสหรัฐอเมริกา

ระบบสิทธิบัตรของประเทศสหรัฐอเมริกา เริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่ก่อนที่จะมี การประกาศเอกราช กล่าวคือ ในปี ค.ศ. 1641 มลรัฐแมสซาชูเซตส์ได้ออกสิทธิบัตร โดยการให้สิทธิผูกขาดภายใต้เงื่อนไขว่า จะต้องมีการใช้การประดิษฐ์ภายในระยะเวลา 1 ปี และต่อมาในปี ค.ศ. 1672 มลรัฐคอนเนคติกัตก็มีการออกกฎหมายที่เกี่ยวกับการให้สิทธิ ผูกขาดเช่นกัน ทั้งนี้ เนื่องจากมลรัฐทั้งสองได้รับอิทธิพลและแนวความคิดจาก the Statute of Monopolies 1624 ของประเทศอังกฤษ¹⁷

ภายหลังจากที่ได้มีการประกาศเอกราช กล่าวคือ นับแต่ปี ค.ศ. 1787 ได้มีการร่างรัฐธรรมนูญขึ้น ต้นร่างเดิมของรัฐธรรมนูญไม่มีบทบัญญัติ

¹⁵ Yoko Watabe, "Industrial Property System in Japan," Seminar on Industrial Property 1992, p. 3.

¹⁶ Ibid., p. 4.

¹⁷ Ibid.

ว่าด้วยเรื่องสิทธิบัตร เพราะตระหนักถึงผลเสียของการให้สิทธิผูกขาด แต่นายเจมส์ แมดิสัน (Mr. James Madison) และนายชาร์ลส์ พริงค์นีย์ (Mr. Charles Pinckney) ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของระบบสิทธิบัตรเพื่อสนับสนุน ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรม ดังนั้น ผู้ร่างรัฐธรรมนูญ จึงได้บัญญัติข้อความดังต่อไปนี้ไว้ในมาตรา 1 ข้อ 8¹⁸

"ให้สภาองเกรสมืออำนาจสนับสนุนความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์ ที่เป็นประโยชน์ โดยวิธีให้สิทธิพิเศษเป็นการเฉพาะตัวแก่ผู้ประพันธ์และผู้ประดิษฐ์ซึ่งระยะเวลาอันจำกัด"

กฎหมายสิทธิบัตรฉบับแรกของประเทศสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติขึ้นในปี ค.ศ. 1790 กฎหมายสิทธิบัตรฉบับดังกล่าวก่อให้เกิดระบบต่าง ๆ และระบบที่มีความสำคัญที่สุดคือ ระบบผู้ประดิษฐ์คนแรก (first-invent-system) ระบบนี้มุ่งให้ความคุ้มครองแก่ผู้ประดิษฐ์คนแรก ซึ่งใช้สำหรับกรณีที่มีผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนสิทธิบัตรหลายคนในการประดิษฐ์เดียวกัน¹⁹

นอกจากนี้ กฎหมายสิทธิบัตรของประเทศสหรัฐอเมริกา ยังได้พัฒนาระบบที่สำคัญอีกระบบหนึ่ง คือ การนำวิธีพิจารณาตรวจสอบการประดิษฐ์มาใช้ตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1936 โดยได้จัดตั้งหน่วยงานพิเศษขึ้นในสำนักงานสิทธิบัตร เพื่อทำหน้าที่พิจารณาตรวจสอบการประดิษฐ์ และในการพิจารณาตรวจสอบดังกล่าว มีลักษณะในทานองเดียวกับการพิจารณาของศาล²⁰

2.3.4. ระบบสิทธิบัตรของประเทศฝรั่งเศส

ในช่วงก่อนที่จะเกิดการปฏิวัติในประเทศฝรั่งเศส กษัตริย์จะทรงพระราชทานสิทธิบัตรให้แก่ผู้ประดิษฐ์ ถ้าปรากฏว่าการประดิษฐ์นั้นเป็นที่พอพระราชหฤทัย

¹⁸ Ibid., p. 5.

¹⁹ Ibid., p. 4 - 5:

²⁰ Ibid., p. 5.

แต่ภายหลังจากที่มีการปฏิวัติแล้ว ประเทศฝรั่งเศสจึงได้บัญญัติกฎหมายสิทธิบัตรฉบับแรกขึ้นเมื่อ ปี ค.ศ. 1791²¹

แนวความคิดในการบัญญัติกฎหมายสิทธิบัตรของประเทศฝรั่งเศสได้เกิดขึ้นโดยได้รับอิทธิพลตามทฤษฎีสิทธิธรรมชาติของผู้ประดิษฐ์ เพราะมีความคิดว่าการประดิษฐ์เป็นการแสดงออกทางความคิดของปัจเจกชน และเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งบุคคลอื่นไม่สามารถล่วงละเมิดสิทธินั้น ๆ ได้ ด้วยเหตุนี้ จึงมีแนวความคิดในการให้ความคุ้มครองแก่สิทธิดังกล่าว²² แต่ปรากฏว่าเมื่อถึงขั้นที่มีการบัญญัติกฎหมายสิทธิบัตรขึ้นจริง สาระสำคัญของกฎหมายสิทธิบัตรกลับมุ่งเน้นถึงความต้องการที่จะสนับสนุนเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศยิ่งกว่าที่จะมุ่งคุ้มครองสิทธิตามธรรมชาติของนักประดิษฐ์²³

ในส่วนของกฎหมายสิทธิบัตรที่ได้รับอิทธิพลมาจากทฤษฎีสิทธิธรรมชาติของผู้ประดิษฐ์คือ กฎหมายสิทธิบัตรฝรั่งเศสใช้ระบบที่ไม่มีการตรวจสอบ (non-examination system) ดังนั้น สำนักงานสิทธิบัตรไม่มีสิทธิที่จะดำเนินการตรวจสอบว่าการประดิษฐ์มีความใหม่หรือไม่ ลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งของระบบกฎหมายสิทธิบัตรในขณะนั้นคือ การกำหนดชื่อยกเว้นโดยไม่ให้ความคุ้มครองแก่การประดิษฐ์สำหรับยาและวิธีการเตรียมยา ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของสาธารณชนผู้บริโภค²⁴

2.3.5. ระบบสิทธิบัตรของประเทศเยอรมัน

ประเทศเยอรมันได้ตรากฎหมายสิทธิบัตรขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1871 แต่กฎหมายดังกล่าวจะจัดกระจายอยู่ตามรัฐต่าง ๆ อย่างไม่เป็นระบบ จนกระทั่งเมื่อปี

²¹ Ibid.

²² Ibid.

²³ วิชัยยา ไตสงวน และ จริญญา ภักดีธนากุล, "กฎหมายสิทธิบัตร," บทบัญญัติ 45 : 33.

²⁴ Yoko Watabe, "Industrial Property System in Japan," Seminar on Industrial Property 1992, p. 5.

ค.ศ. 1877 จึงมีการประกาศใช้กฎหมายสิทธิบัตร ฉบับลงวันที่ 1 กรกฎาคม

ค.ศ. 1877 ลักษณะกฎหมายสิทธิบัตรของประเทศเยอรมันนี้ได้มุ่งเน้นถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นสำคัญ²⁵

ประเทศเยอรมันนีได้นำเอาระบบภายหลังการตรวจสอบการประดิษฐ์ซึ่งเป็นระบบใหม่มาบัญญัติไว้ในกฎหมายสิทธิบัตรด้วย กล่าวคือ การให้ความคุ้มครองแก่การประดิษฐ์ที่ได้รับการประกาศโฆษณาแล้ว และการเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกมีสิทธิคัดค้านการรับจดทะเบียนสิทธิบัตรสำหรับการประดิษฐ์ที่ประกาศโฆษณาแล้ว²⁶

นอกจากกฎหมายสิทธิบัตร ประเทศเยอรมันนียังมีแนวความคิดในการให้ความคุ้มครองยูทิลิตี้ โมเดลด้วย ดังนั้น จึงได้มีการบัญญัติกฎหมายยูทิลิตี้ โมเดลเมื่อปี ค.ศ. 1891

2.3.6. ระบบสิทธิบัตรของประเทศญี่ปุ่น

ในสมัยเอโดะ (ปี ค.ศ. 1603 - 1867) ชาวญี่ปุ่นยังไม่ยอมรับแนวความคิดในการให้ความคุ้มครองแก่ความคิดใหม่ (new idea)²⁷

ต่อมาในระหว่างสมัยเมจิ (ปี ค.ศ. 1868 - 1912) ได้มีการนำเข้าสินค้าและเทคโนโลยีจากต่างประเทศมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สินค้าที่มาจาก

²⁵ วัชรียา ไตสงวน และ จรรย์ ภักดิชนากุล, "กฎหมายสิทธิบัตร," บทบัญญัติ 45 : 33.

²⁶ Yoko Watabe, "Industrial Property System in Japan," Seminar on Industrial Property 1992, p. 6.

²⁷ Kiyoshi Kuzuwa, "Outline of The Japanese Patent Law and Utility Model Law," Group Training on Industrial Property System 1990 (Japan: Japanese Patent Office, 1990), p. 1-1.

ประเทศตะวันตก และนโยบายที่สำคัญของรัฐบาลญี่ปุ่นในขณะนั้น คือการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นอกจากนี้ ยังมีนโยบายในการให้ความคุ้มครองแก่ความคิดใหม่ด้วย เพราะได้สังเกตเห็นว่า หากไม่มีการให้ความคุ้มครองแก่ความคิดใหม่ จะเป็นผลทำให้มีการลอกเลียนแบบ และขาดสิ่งกระตุ้นให้ผู้ประดิษฐ์พยายามคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ซึ่งจะทำให้ระดับการพัฒนาทางเทคโนโลยีของประเทศตกต่ำลง หลังจากนั้นประชาชนกลับเป็นฝ่ายเรียกร้องให้รัฐสร้างระบบในการให้ความคุ้มครองแก่การประดิษฐ์คิดค้น²⁸

ด้วยเหตุดังกล่าว ในปี ค.ศ. 1871 รัฐบาลจึงได้ตรากฎหมายขึ้นคือ "The Summary Rules of Monopoly of 1871" ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายสิทธิบัตรฉบับแรกของประเทศญี่ปุ่น ในขณะที่กฎหมายสิทธิบัตรมีผลใช้บังคับอยู่นั้น ปรากฏว่าไม่มีการจดทะเบียนสิทธิบัตรแต่อย่างใด และภายหลังจากที่ได้บังคับใช้กฎหมายมาเป็นเวลา 1 ปี กฎหมายสิทธิบัตรก็เป็นอันต้องถูกยกเลิกไป เนื่องมาจากสาเหตุดังนี้

1. ไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการพิจารณาตรวจสอบ
2. ขาดแคลนผู้ตรวจสอบ

เมื่อประเทศญี่ปุ่นปราศจากระบบสิทธิบัตรแล้ว ทำให้มีการลอกเลียนแบบการประดิษฐ์ที่ดี ๆ และผู้ประดิษฐ์ที่แท้จริงยังไม่ได้รับค่าเสียหายอีกด้วย จนกระทั่งปี ค.ศ. 1885 นายโคเรคิโย ทากาฮาชิ (Korekiyo Takahashi) ซึ่งเป็นกรรมาธิการในการร่างกฎหมายสิทธิบัตร (Patent Monopoly Act) ในสมัยนั้น เป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้มีกฎหมายสิทธิบัตร จึงได้มีการบัญญัติกฎหมายสิทธิบัตรขึ้นอีกครั้ง ลักษณะที่สำคัญของกฎหมายฉบับนี้คือ บุคคลต่างประเทศไม่สามารถจดทะเบียนสิทธิบัตรในประเทศญี่ปุ่นได้ กฎหมายสิทธิบัตรฉบับดังกล่าวได้ใช้เรื่อยมาจนถึงปี ค.ศ. 1899 ก็ได้ตรากฎหมายสิทธิบัตรฉบับใหม่ขึ้น สาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้คือ กำหนดให้บุคคลต่างประเทศมีสิทธิขอรับสิทธิบัตรได้ เหตุผลในการแก้ไขกฎหมายคือ ในขณะนั้นรัฐบาลมีความจำเป็นที่จะต้องนำเข้าเทคโนโลยีที่ทันสมัยจากประเทศตะวันตก เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมภายในประเทศ และรัฐบาลยังได้ตกลงให้ประเทศญี่ปุ่นเข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญากรุงปารีสเพื่อคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม (Paris Convention) อีกด้วย²⁹

²⁸. Ibid.

²⁹ Ibid., p. 1-1 — 1-2.

กฎหมายสิทธิบัตรของญี่ปุ่นได้มีการพัฒนาและปรับปรุงเรื่อยมา และในปัจจุบันยังเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ระบบกฎหมายสิทธิบัตรของประเทศญี่ปุ่นมีประสิทธิภาพมากที่สุดในโลกประเทศหนึ่ง

2.4. ประวัติความเป็นมาของกฎหมายสิทธิบัตรในประเทศไทย

ประเทศไทยมีกฎหมายสิทธิบัตร 2 ฉบับด้วยกัน คือ

2.4.1. พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522

ประเทศไทยได้มีความคิดริเริ่มที่จะออกกฎหมายสิทธิบัตรมาเป็นเวลานานแล้ว กล่าวคือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2468 สมัยที่พระโกมารกุลมนตรี เป็นอธิบดีกรมทะเบียนการค้า แต่ไม่มีหลักฐานว่า ใครเป็นผู้ให้ยกร่างขึ้นหรือเป็นคำริขของท่านเอง ครั้นเมื่อยกร่างขึ้นแล้ว ปรากฏว่าไม่ได้มีการดำเนินการอย่างไร ในสมัยรัชกาลที่ 7 เมื่อปี พ.ศ. 2472 ได้มีพระราชดำริที่จะให้มีการตรากฎหมายสิทธิบัตร โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการยกร่างกฎหมายขึ้น และยกร่างตามแนวกฎหมายสิทธิบัตรของอังกฤษ โดยมีผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานสิทธิบัตรของอังกฤษในขณะนั้นเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือในการยกร่างขึ้น³⁰ ร่างกฎหมายฉบับนี้ เรียกว่า พระราชบัญญัติสิทธิบัตรและแผนแบบ (Law on Patents and Designs) และต่อมา ได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัตินี้ต่อคณะกรรมการกฤษฎีกา แต่ไม่ปรากฏว่า ได้มีการดำเนินการเรื่องไปแต่อย่างใด อาจจะเป็นด้วยเหตุที่ว่า ในสมัยนั้นไม่มีนโยบายที่จะนำออกมาใช้ก็เป็นได้³¹

หลังจากที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง ในราวปี พ.ศ. 2476 กระทรวงการต่างประเทศได้เตือนให้กระทรวงพาณิชย์เร่งรัดในการออกกฎหมาย

³⁰ โกศล ไสภาศย์วิจิตร, "กฎหมายสิทธิบัตรกับการพัฒนาเศรษฐกิจ," วารสารกฎหมาย 1 (กันยายน 2517): 58.

³¹ ประกาศ ถินานนท์, "สิทธิบัตรกับความมั่นคงของประเทศ," เอกสารวิจัยของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร วันที่ 30, 2531, หน้า 6.

สิทธิบัตร แต่เรื่องนี่ยังคงระงับอยู่จนถึง พ.ศ. 2478 จึงได้มีการร่างกฎหมายสิทธิบัตรอีกครั้งหนึ่ง ต่อมาในสมัยของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม (พ.ศ. 2481 - 2487 และ พ.ศ. 2491- 2500) ในราว ปี พ.ศ. 2483 - 2484 รัฐบาลได้แต่งตั้งกรรมการร่างกฎหมายสิทธิบัตรขึ้นใหม่ คณะกรรมการชุดนี้ร่างกฎหมายสิทธิบัตรโดยใช้กฎหมายสิทธิบัตรของประเทศญี่ปุ่นเป็นแบบอย่าง เมื่อร่างเสร็จแล้วได้นำเสนอให้รัฐบาลพิจารณาในปี พ.ศ. 2485 แต่ต้องถูกระงับไปเพราะเกิดมหาสงครามเอเชียบูรพา ต่อมาปรากฏว่าในปี พ.ศ. 2491 คณะรัฐมนตรีได้มีมติรับหลักการที่จะให้มีกฎหมายสิทธิบัตร และได้เร่งร่างกฎหมายนี้ให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณา แต่การตรวจพิจารณามีได้ก้าวหน้าเท่าที่ควร แต่เนื่องจากได้มีผู้ร้องเรียนเพื่อขอให้มีการคุ้มครองเกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์ กระทรวงเศรษฐกิจจึงเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาอีกครั้งหนึ่งในปี พ.ศ. 2493³²

คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเรื่องนี้ และเห็นว่าการร้องเรียนนั้นสอดคล้องกับนโยบายส่งเสริมการลงทุนของรัฐบาล จึงได้มีมติเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2493 รับหลักการที่จะให้มีการจดทะเบียนสิทธิบัตร และมอบให้กระทรวงเศรษฐกิจดำเนินการต่าง ๆ ในด้านการเตรียมงานต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติงานในด้านกฎหมาย³³

ในปี พ.ศ. 2494 กระทรวงเศรษฐกิจโดยการช่วยเหลือของสำนักงาน ก.ศ.ว. (หรือกรมวิเทศสหการ ในปัจจุบัน³⁴) ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศในขณะนั้น³⁵ และคณะผู้แทนพิเศษฝ่ายเศรษฐกิจและเทคโนโลยี ได้จ้างมร. ริชาร์ด สเปนเซอร์ ผู้เชี่ยวชาญสิทธิบัตรจากประเทศ

³² โกศล ไสภาคย์วิจิตร, "กฎหมายสิทธิบัตรกับการพัฒนาเศรษฐกิจ," วารสารกฎหมาย 1 : 58.

³³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 59.

³⁴ กรมทะเบียนการค้า, กระทรวงเศรษฐกิจ, "ความเป็นมาของระบบสิทธิบัตรในประเทศไทย," หน้า 8.

³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 5.

สหรัฐอเมริกาช่วยวางโครงการสิทธิบัตรเป็นระยะเวลา 6 เดือน ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2494 รวมทั้งอบรมข้าราชการของกระทรวงเศรษฐกิจให้มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายสิทธิบัตรและแผนแบบ รวมทั้งการบริหารงานตามกฎหมายดังกล่าวและได้ยกร่างพระราชบัญญัติสิทธิบัตรขึ้นใหม่เรียกว่า พระราชบัญญัติสิทธิบัตรว่าด้วยการนิมิตและแผนแบบ ปีต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติตามคำเสนอของกระทรวงเศรษฐกิจให้จัดตั้งสำนักงานสิทธิบัตรและส่งข้าราชการไปศึกษาและดูงานสิทธิบัตร ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส และประเทศอื่น ๆ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญสิทธิบัตร ขณะเดียวกันกระทรวงเศรษฐกิจได้ส่งร่างพระราชบัญญัติสำหรับการนิมิตและแผนแบบที่ยกร่างขึ้นใหม่ให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาด้วย³⁶

ในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (พ.ศ. 2502 - 2506) คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2503 ให้ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ไว้ก่อน ส่วนการเตรียมงานที่จะให้คนไปดูงานในต่างประเทศให้ดำเนินการต่อไปได้ ทั้งนี้ มีข้อขัดข้อง 2 ประการ คือ ประการแรก เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ในการดำเนินงานตามพระราชบัญญัตินี้มีไม่เพียงพอ ประการที่สอง มีผู้เสนอเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายหนึ่งเห็นว่า หากพระราชบัญญัตินี้ประกาศใช้แล้ว มีบทบังคับห้ามเกี่ยวกับการคัดลอกแบบอยู่ด้วย จึงอาจเป็นเหตุให้คนไทยลอกแบบผู้อื่นไม่ได้ ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่า หากไม่ประกาศใช้ก็จะเป็นเหตุทำให้นักวิจัย หรือผู้ค้นคว้าไม่มีกำลังใจในการศึกษาค้นคว้าและวิจัย³⁷ เพื่อนิมิตหรือประดิษฐ์สิ่งที่มีประโยชน์ในอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม³⁸

ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้จึงตกไปอยู่ในการพิจารณาของคณะกรรมการบริหารของสภาวิจัยแห่งชาติ ซึ่งมีมติให้ประธานกรรมการสาขานิติศาสตร์รับไปศึกษา และได้ลงความเห็นว่าเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศในด้านการส่งเสริม

³⁶ โกศล ไสภาคย์วิจิตร, "กฎหมายสิทธิบัตรกับการพัฒนาเศรษฐกิจ," วารสารกฎหมาย 1 : 59.

³⁷ เรื่องเดียวกัน.

³⁸ กรมทะเบียนการค้า, กระทรวงเศรษฐกิจ, "ความเป็นมาของระบบสิทธิบัตรในประเทศไทย," หน้า 6 - 7.

อุตสาหกรรม ต่อมาในปี พ.ศ. 2505 - 2506 กระทรวงเศรษฐกิจได้เสนอร่างพระราชบัญญัตินี้ แต่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมร่างที่ได้ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกาแล้วให้เหมาะสมและรัดกุมยิ่งขึ้น ไปยังคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาเมื่อวันที่ 9 เมษายน พ.ศ. 2506 คณะรัฐมนตรีได้ปรึกษาเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม ในปีเดียวกันและสั่งให้คณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาอีกครั้งหนึ่งก่อนเสนอสภาว่างรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการกฤษฎีกาได้ทำการตรวจและพิจารณาพระราชบัญญัติดังกล่าวเสร็จสิ้น และเสนอไปยังคณะรัฐมนตรี (สมัยจอมพลถนอม กิตติขจร พ.ศ. 2506 - 2511) เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2507 คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2508 และได้มีมติให้เสนอสภาว่างรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาประกาศใช้เป็นกฎหมายต่อไปเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2508 แต่เนื่องจากสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญมีความข้องใจเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ว่า อาจมีอุปสรรคในด้านเทคนิค และความไม่พร้อมในด้านการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ หลังจากได้มีการอภิปรายกันถึงสองวาระของการประชุม รัฐบาลจึงได้ถอนร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้กลับมาพิจารณาใหม่ ในระหว่างที่กระทรวงเศรษฐกิจได้พิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติกรมทะเบียนการค้าได้ส่งเจ้าหน้าที่วิศวกรรม วิทยาศาสตร์ สถาปัตยกรรม และอักษรศาสตร์ไปศึกษาและดูงานในสำนักงานสิทธิบัตรต่างประเทศเพิ่มเติม ในปี พ.ศ. 2509 กระทรวงเศรษฐกิจได้เสนอร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองการนิมิต ฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติมในบางมาตราแล้วไปยังคณะรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง แต่คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ระงับไว้ก่อน³⁹

ในปี พ.ศ. 2521 กระทรวงพาณิชย์ได้เสนอร่างกฎหมายสิทธิบัตรให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้เสนอร่างกฎหมายดังกล่าวต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2521 ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวในวาระที่ 1 เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2521 สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้รับหลักการและตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณา เมื่อคณะกรรมการดังกล่าวพิจารณาเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงได้เสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2522 สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้พิจารณาในวาระที่ 2

³⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 59 - 60.

และวาระที่ 3 เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2522 และได้ลงมติให้ประกาศใช้เป็นกฎหมายได้ พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ได้ประกาศโฆษณาในราชกิจจานุเบกษา⁴⁰ ฉบับพิเศษ เล่ม 96 ตอนที่ 35 หน้า 1 ลงวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2522 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2522⁴¹

พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ได้บัญญัติขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้มีการค้นคว้าวิจัย และประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธีใดชิ้นใหม่และการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์และเป็นความก้าวหน้าทางเทคนิค และเพื่อให้ผู้ประดิษฐ์และผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์ได้รับความคุ้มครองในการประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยห้ามไม่ให้บุคคลอื่นลอกเลียนการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์โดยมิได้รับค่าตอบแทน⁴²

2.4.2. พระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535

นับแต่พระราชบัญญัติสิทธิบัตรฉบับ พ.ศ. 2522 ได้ใช้บังคับเป็นต้นมาจนถึงช่วงกลางปี พ.ศ. 2528 ประเทศคู่ค้าที่สำคัญของประเทศไทย คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประชาคมยุโรป ได้เรียกร้องให้ประเทศไทยดำเนินการปรับปรุงแก้ไขการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาทั้ง 3 ประเภท คือ สิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ และเครื่องหมายการค้าให้เพียงพอและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากมีการปลอมแปลงลอกเลียนแบบสินค้าของผู้ผลิตต่างประเทศมาก และผู้ประกอบการไทยเองก็เผชิญกับปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองด้านสิทธิบัตรด้วยเช่นกัน ตัวอย่าง เช่น การขอรับสิทธิบัตรสำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์ ซึ่งต้องใช้ระยะเวลา

⁴⁰ ยรรยง พวงราช, "สาระสำคัญของพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522," วารสารกฎหมาย 6 (ฉบับที่ 3, 2524) : 13 - 14.

⁴¹ สมพร พรหมพิลาธร และ ศรีนิตา เกิดผล, คู่มือกฎหมายสิทธิบัตร (เปเตนต์) (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ นิติบรรณการ, 2526), หน้า 8 - 9.

⁴² กรมทะเบียนการค้า, กระทรวงพาณิชย์, "คำชี้แจงประกอบร่างพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535," หน้า 1.

ยาวนานเกินไป จึงเป็นการเปิดโอกาสให้มีการลอกเลียนการออกแบบผลิตภัณฑ์ในช่วงที่ยังไม่ได้รับจดทะเบียน เป็นต้น⁴³

คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเมื่อวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2532

เห็นชอบตามที่กระทรวงพาณิชย์เสนอให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและพัฒนาระบบทรัพย์สินทางปัญญาขึ้น ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (กระทรวงสาธารณสุข) กรมศิลปากร (กระทรวงศึกษาธิการ) กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน และกรมเศรษฐกิจ (กระทรวงการต่างประเทศ) รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิจากภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา โดยมีปลัดกระทรวงพาณิชย์เป็นประธาน และอธิบดีกรมทะเบียนการค้าเป็นกรรมการและเลขานุการ และกำหนดให้คณะกรรมการดังกล่าวมีหน้าที่เสนอแนะรัฐบาลเกี่ยวกับการปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงนโยบายการคุ้มครองและพัฒนาระบบทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศ รวมทั้งยกร่างกฎหมายเพื่อเสนอต่อรัฐบาลในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย⁴⁴

คณะกรรมการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและพัฒนาระบบทรัพย์สินทางปัญญาจึงได้ยกร่างกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 จนแล้วเสร็จคือ พ.ร.บ. สิทธิบัตร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535

เหตุผลในการเสนอร่างกฎหมายสิทธิบัตรฉบับดังกล่าวคือ เพื่อแก้ไขปรับปรุงให้ระบบสิทธิบัตรเป็นเครื่องมือรองรับการพัฒนาและการขยายตัวทางเศรษฐกิจการค้าและอุตสาหกรรมของประเทศ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงและขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการขยายตัวของภาคเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ระหว่างประเทศ อันเป็นผลเนื่องจากการขยายตัวและการเกี่ยวข้องสัมพันธ์

⁴³ เรื่องเดียวกัน.

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1-2.

กันของระบบเศรษฐกิจและการค้าของโลก นอกจากนี้ การแก้ไขกฎหมายจะช่วย
ผ่อนคลายแรงกดดันของประเทศคู่ค้าที่สำคัญของประเทศไทยอีกด้วย⁴⁵

สรุปสาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้ คือ ได้ปรับปรุงขอบเขตของสิ่งที่
กฎหมายคุ้มครอง ขยายระยะเวลาการคุ้มครอง ปรับปรุงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการอนุญาต
ให้ใช้สิทธิ ปรับปรุงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการบังคับให้ออกใบอนุญาตให้ใช้สิทธิ กำหนดให้มี
มาตรการพิเศษสำหรับสิทธิบัตรยา และยังสามารถปรับปรุงบทบัญญัติอื่น ๆ ให้ชัดเจน
เป็นธรรม และยืดหยุ่นมากขึ้น

พระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้ประกาศ
โฆษณาในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 34 หน้า 1 ลงวันที่ 3 เมษายน
พ.ศ. 2535 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 2.